

ПРЕПОРЪКИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ПОЛИТИКИТЕ

Настоящият проект има за цел както споделяне на съществуващия широк и разнообразен опит на петте участващи партньорски организации – Autonomia, Fundacion Secretariado Gitano, Caritas Alba Iulia, Тръст за социална алтернатива и Младежка фондация „Арете“, така и проучване на нови методи и подходи в подкрепа на равния достъп до качествено образование и заетост на младежи в неравностойно положение в четири европейски държави - Испания, Унгария, Румъния и България. Следователно транснационалният обмен на знания и съвместното разработване на нови методики, насоки и препоръки за политиката на европейско ниво, са силен аспект на съвместната работа по проекта.

Целевата група на проекта бяха младежи на възраст от 15 до 29 години в неравностойно икономическо положение, сред които много роми, тъй като тяхното присъствие сред младежите от уязвими групи в разглежданите държави е значително. Тези млади хора са изправени пред множество проблеми при достъпа до образование и качествена заетост поради ниски умения, ниско ниво на професионално образование в държавите, липса на достъп до актуални професии, висок процент на отпаднали от училище, ниска географска мобилност, ниска мотивация и самочувствие.

Целта на проекта е да се повиши образователното равнище и пригодността за заетост на участниците чрез кариерно ориентиране, мотивация, обучения по меки и твърди умения, развитие на личността, насочване на преждевременно отпадналите обратно към образованието, наставничество, подкрепа за мобилност, улесняване на намирането на работа, както и разширена работа с работодатели.

Настоящият документ отразява препоръки за посоките, в които съответните политики в четирите държави могат да се развиват, на базата на заключения от работата, извършена в хода на проекта. Той е разделен на отделни глави за съответните държави.

БЪЛГАРИЯ

Двете организации, които работят в България, правят препоръки в съответствие с основното разделение на дейностите си – Младежка фондация „Арете“ се фокусира върху образователния аспект, а Тръст за социална алтернатива – върху аспекта, свързан със заетостта.

По отношение на образованието Младежка фондация „Арете“ формулира следните препоръки:

1. ТЕКУЩАТА УЧЕБНА ПРОГРАМА ТРЯБВА ДА БЪДЕ ПРИВЕДЕНА В СЪОТВЕТСТВИЕ С НЕФОРМАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ, ЗА ДА СЕ ПОДОБРИ АКАДЕМИЧНОТО ПРЕДСТАВЯНЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ И ДА СЕ ПРЕДОТВРАТИ ОТПАДАНЕТО.

Налице е по-широко признаване на образователните потребности и правата на децата и младежите в неравностойно и уязвимо положение, а оттам и на (потенциалните) ползи от неформалното образование, което помага на тези младежи да посещават редовно училище и да подобряват академичните си постижения. Тъй като формалното образование разчита на контролирана от правителството система за преподаване, то е стандартизирано и има по-общ подход, докато неформалното образование е по-гъвкаво и ориентирано към потребностите, възможностите и интересите на учениците. Неформалното образование е в по-добра позиция да помогне на децата/младежите да изградят потенциала си и да ги подготви да се справят със социалните промени. Подобренията в образованието са един от ключовите фактори за успех. Ето защо в днешната динамично променяща се реалност значението на съгласуването на формалното и неформалното образование с оглед увеличаване на ангажираността на учениците с образованието, подобряване на училищното представяне и намаляване на отпадането от училище, вече не трябва да се подценява. Основните направления на това съгласуване трябва да се базират на:

- Развитие на знания, умения и образователен успех;
- Социализация и личностно развитие;
- Социално-емоционално развитие и адаптивност;
- Избор на образование, кариерно ориентиране и професионално развитие.

2. УЧИТЕЛИТЕ ТРЯБВА ДА ИЗГРАЖДАТ КАПАЦИТЕТ, КАКТО И ДА СЕ СЪЗДАВАТ МОСТОВЕ МЕЖДУ УЧИЛИЩАТА И НЕФОРМАЛНИТЕ ОРГАНИЗАЦИИ.

Академичната среда, в която учениците получават знания по време на официалните учебни дейности, може да бъде подобрена и разширена в неформална среда и/или неформални дейности. Повечето образователни експерти споделят мнението, че един от ключовите фактори, който влияе върху мотивацията и ангажираността на учениците в образователния процес, е ефективният педагогически подход. Потенциалът на учителите, педагогическите съветници и училищните психолози, извън формално възложените им роли в училище, все още не е напълно използван. Голяма част от преподавателския състав не се чувства добре подготвен за работа в мултикултурна среда и с ученици от

уязвими групи. Учителите трябва да подобрят уменията си за работа с деца от уязвими групи и да могат да отговарят на техните специфични потребности. Освен нарастващата межкултурна чувствителност, повечето учители са склонни да експериментират с иновативни и неформални методи в работата си и са готови да поемат нови роли като ментори, кариерни консултанти, обучители по меки умения, но в същото време много от тях не се чувстват уверени да направят това поради ограничени знания и компетентности.

Предлагаме на училищата да търсят диалог и сътрудничество с неформални организации и съюзници, за да развият капацитета на своя педагогически персонал и да подкрепят приобщаващата среда в училище. Взаимната комуникация и сътрудничество, обученията на педагогическия персонал и обмяната на добри практики по отношение на неформалните практики в училище откриват възможности за намиране на иновативни педагогически подходи, които влияят върху мотивацията и ангажираността на учениците в образователния процес.

3. В УЧИЛИЩАТА ТРЯБВА ДА СЕ ВЪВЕДЕ НАСТАВНИЧЕСКИЯТ ПОДХОД – КАКТО ВЪТРЕШЕН ОТ СТРАНА НА УЧИТЕЛИТЕ, ТАКА И ВЪНШЕН.

Една от основните характеристики на връзката наставник-наставяван е даването на практически съвети, насърчаване и подкрепа. Имайки предвид факта, че голяма част от младите хора нямат реална самооценка, а доста често се и подценяват, наставникът помага на наставявания да получи реално разбиране за себе си, което съответства на неговите знания и умения и го учи на самоуважение, което ще му даде самочувствие и мотивация за бъдещо професионално и личностно развитие.

В очите на обучаваните младежи наставникът е лидер, учител, приятел, опитен човек, който ги напътства. Наставниците опознават силните и слабите страни на младите хора и се стремят да създадат възможности за развитие и реализация, които отговарят както на техните желания, така и на способностите им.

Като цяло наставникът има изключително важна и отговорна роля за бъдещото развитие на един млад човек, като това важи в още по-голяма степен за младежите в неравностойно положение.

За да се умножат ползите и устойчивите положителни ефекти от наставничеството, предлагаме училищата, особено тези с преобладаващ брой ученици в неравностойно положение, да разпознаят и приложат подхода. Учителите, педагогическите съветници и училищните психолози, които се интересуват от наставничество на ученици, биха могли (и трябва) да преминават през специализирани обучения и инструктаж.

4. НАСТАВНИЧЕСТВО ОТ ВРЪСТНИЦИ, МОДЕЛИ ЗА ПОДРАЖАНИЕ, ВЪВЕЖДАНЕ НА МОТИВАЦИОННИ СРЕЩИ КАТО РЕГУЛЯРНИ ПРАКТИКИ.

Младежите от уязвими групи са по-малко конкурентоспособни по отношение на своята квалификация, образование, социален имидж и социален капитал.

Те са по-често сред младите хора, идентифицирани като NEETs – лица, които нито учат, нито работят, и по този начин стават особено уязвими по отношение на социално изключване, дискриминация и бедност. Те страдат от липса на самочувствие и рядко се стремят към възможности за подобряване на социалния си статус.

Предлагаме редица подходи, които биха могли да посрещнат и подкрепят разнообразните потребности на млади хора, които са изправени пред подобни проблеми:

- Осигуряване на достъп до модели за подражание, които са се сблъскали със същите предизвикателства (принадлежат към същата маргинализирана или етническа група), и които могат да помогнат да се вдъхне вяра и увереност на младежите, за да постигнат целите си, въпреки трудностите в живота им;
- Организиране на мотивационни срещи с модели за подражание, професионалисти, влиятелни личности, които могат да посъветват младежите за стъпките и действията, които трябва да предприемат, за да постигнат успех; запознаване на младежите с различни професии и обучение; създаване на силна мрежа за подкрепа;
- Наставничество между връстници – осигурява допълнителна подкрепа и насърчаване по отношение на аспекти на училищната работа, помага за изграждане на увереност и самочувствие, и насърчава положителното участие в училищния живот.

По отношение на заетостта ТСА формулира следните препоръки:

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ИЗГРАЖДАНЕ НА МОСТ МЕЖДУ РАБОТОДАТЕЛИТЕ И ОБЩНОСТИТЕ В НЕРАВНОСТОЙНО ПОЛОЖЕНИЕ.

Необходимо е да се обърне специално внимание и да се положат конкретни усилия във връзка със заетостта сред общностите в неравностойно икономическо положение, както и да се въведат механизми, които да доведат до тяхната устойчива интеграция на пазара на труда. Необходимо е и тясно сътрудничество с бизнеса и неправителствените организации по отношение на формулирането на дейностите, тяхното изпълнение и мониторинг. Конкретни проблеми, идентифицирани по-специално в младата възрастова група, са липсата на твърди и меки умения, на професионални мрежи за професионална реализация и наставничество, както и на устойчива връзка с бизнеса. Нашата препоръка е да се създаде услуга, която да работи едновременно като мост между и наставник на двете страни. Опитът ни показва, че такава услуга трябва да има следните функции:

- кариерно ориентиране на членовете на общността;
- мотивационни срещи;
- обучения за твърди и меки умения (според нуждите на участниците);
- привличане на подкрепа както за бизнеса, така и за младежта.

2. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ИЗГРАЖДАНЕ НА ДОПЪЛНИТЕЛНИ КВАЛИФИКАЦИИ (ОБРАЗОВАТЕЛНИ/ПРОФЕСИОНАЛНИ КУРСОВЕ).

Опитът ни по проекта сочи необходимост от програми за подобряване на знанията и уменията. Препоръката е за разширен достъп на членове на групи в неравностойно положение до **образователни курсове**, тъй като изследванията показват, че тези от тях, които са участвали в такива курсове, имат по-високи шансове да бъдат наети на работа и по-често биват наети на позиции, изискващи по-висока квалификация.

Професионалното образование също е от решаващо значение за членовете на групите в неравностойно положение: завършилите професионални училища по-често се наемат като квалифицирани работници, докато ромските младежи, които са завършили редовни гимназии, по-скоро намират работа като нискоквалифицирани или неквалифицирани работници. Опитът ни по проекта показва, че професионалното обучение свързва общностите в неравностойно икономическо положение с работодатели, повишава икономическата им независимост и помага за преодоляване на социалното изключване. За да бъде мярката още по-ефективна, курсът за придобиване на професионална квалификация може да бъде допълнен с участие в стажантски програми в партньорски фирми, където участниците да упражняват уменията си и на по-късен етап да бъдат назначени на работа на пълен работен ден. Що се отнася до оценката на тези дейности, препоръчително е самите работодатели (независимо дали става дума за предприятия или публични институции) да участват в модела за мониторинг и контрол на качеството на професионалното обучение.

3. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОБУЧЕНИЯ ЗА МНОГООБРАЗИЕ И ПРИОБЩАВАНЕ, НАСОЧЕНИ КЪМ ЗА РАБОТОДАТЕЛИТЕ.

Допълнителна препоръка, която имаме, е за конкретни действия, посветени на разработването на политики за многообразие на работното място. Дискриминационните нагласи продължават да имат водеща роля и са основна пречка, пред която са изправени членовете на общностите - както кандидатстващите за работа, така и участниците на пазара на труда. Острата нужда от целенасочени усилия в тази насока може да бъде адресирана с помощта на подходящи инструменти – обучения за многообразие и приобщаване. Нашият опит с такъв модел в рамките на проекта ни прави уверени, че чрез такива обучения се постигат следните цели: повишава се информираността на участниците по отношение на проблемите на (често неволните) дискриминационни практики на работното място и тяхното въздействие върху организационната култура; участниците повишават мотивацията си за създаване на положителна промяна по отношение на собствените си работни места и на културата на институциите и услугите, за които работят; създават се по-толерантни и гъвкави корпоративни култури и по-ефективни бизнеси.

РУМЪНИЯ

Основен проблем, който беше идентифициран в хода на работата на Caritas, беше ранното отпадане от училище. Процентът на ранно отпаднали от образователната система е много висок в Румъния, особено в малките села и селските райони, където бедността също е много висока. Ранното отпадане е тясно свързано с фактора бедност. Според Edupedu.ro процентът на ранно напусналите училище се определя като процент на млади хора на възраст 18-24 години, които са завършили 8 или по-нисък клас, и в този момент са напуснали училище без да продължат образованието или обучението си. Феноменът се нарича още преждевременно напускане на училище. Близо 16% от младежите на възраст 18-24 години са завършили 8 или по-нисък клас и не са продължили задължителното си образование. С други думи, от клас от 25 ученика, четирима напускат училище до 8 клас или след завършването му.

Препоръките за съответните политики са, както следва:

1. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ЕФЕКТИВНО СЪТРУДНИЧЕСТВО И РАБОТА В МРЕЖА МЕЖДУ ИНСТИТУЦИИТЕ, КОИТО РАБОТЯТ ЗА ПРЕВЕНЦИЯТА НА РАННОТО ОТПАДАНЕ И НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ.

Трябва да бъдат разработени и подписани споразумения и протоколи между заинтересованите институции: училища и инспекторати, териториално-административни звена чрез кмета, Главна дирекция „Социално подпомагане и закрила на детето“, Център за образователни ресурси и подпомагане, Социално подпомагане от местните власти, НПО и др.

2. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА ПОДКРЕПЯЩА УЧЕБНА СРЕДА, АКТИВНО УЧЕНЕ, РАЗВИТИЕ НА СОЦИО-ЕМОЦИОНАЛНИ УМЕНИЯ.

Превантивните дейности изискват повишаване на капацитета на служителите в училище. Това може да се случи чрез различни видове дейности като обучения и наставничество за развитие на учителите, с фокус върху образователната работа с младежи в неравностойно положение, антидискриминационни обучения, подобряване на сътрудничеството с родителите. Друг компонент, както е описано по-горе, трябва да бъде насочен към изграждане на система за наставничество на младите хора по отношение на предизвикателствата, пред които са изправени ежедневно.

3. СЪЗДАВАНЕ НА УСЛОВИЯ ЗА АНГАЖИРАНЕ В КОМПЕНСАТОРНИ ДЕЙНОСТИ – ВЪВЕЖДАНЕ НА ИДЕНТИФИКАЦИЯ И РЕГИСТРАЦИЯ НА ДЕЦА И МЛАДЕЖИ ИЗВЪН УЧИЛИЩЕ, РЕИНТЕГРАЦИОННИ ДЕЙНОСТИ В УЧИЛИЩЕ И ДР.

Училищата трябва да разработят инструмент за идентифициране на застрашените от отпадане ученици и да предоставят подкрепа на тези, които отсъстват продължително време. Необходимо е да се организират извънкласни и извънучилищни дейности в сътрудничество с други местни институции (програми след училище, програми за втори шанс и т.н.) Повишаването на чувствителността на учителите към работата с родителите от уязвими групи

също е важно, за да се разберат техните казуси. Не на последно място е важно да се разработи допълнителна услуга за подкрепа на младите момичета при ранен брак и за превенция на тийнейджърска бременност.

Въз основа на своя проектен опит, Autonomia подготвя следните препоръки:

1. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОСИГУРЯВАНЕ НА КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ В НАЧАЛНИТЕ УЧИЛИЩА, КОЕТО ДА ПОМОГНЕ ПРИ ИЗБОРА НА СРЕДНО/ПРОФЕСИОНАЛНО УЧИЛИЩЕ.

Много маргинализирани младежи се сблъскват със сериозни трудности, когато са изправени пред избор на кариера и средно училище към края на основното си образование. Те имат ограничени познания за потенциалния набор от професии, които могат да изберат, както и непълно осъзнаване по отношение на собствените им таланти, силни страни и интереси. Кариерното ориентиране към края на основното образование трябва да улесни този процес. От една страна има необходимост от укрепване на уменията за кариерно ориентиране на учителите, а от друга - от неформални дейности, които да развиват уменията на учениците. Настоящият проект експериментира с различни инструменти в тази област, като развиване на информираността на учениците за техните компетентности и интереси, срещи със студенти и млади професионалисти от различни професии, посещения на средни училища и потенциални работодатели. Въведени са неформални образователни методи за учители, които могат да се използват ефективно с учениците от начален етап за изграждане на техните умения и знания, свързани с пазара на труда.

2. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ОСИГУРЯВАНЕ НА КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ В ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ УЧИЛИЩА С ОГЛЕД НА ВЪВЕЖДАНЕ НА ПОТЕНЦИАЛНИ КАРИЕРНИ ПЪТИЩА И ПОВИШАВАНЕ НА МОТИВАЦИЯТА ЗА ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО И ПО-КЪСНО ЗА ТЪРСЕНЕ НА РАБОТА.

Въпреки че много образователни системи са въвели дуално обучение в своето професионално образование, много училища все още предлагат доста ограничен достъп до съвременни технологии и мотивиращи бъдещи работодатели. Често работодателите, които поемат практическата част от обучението, нямат капацитета да създадат мотивираща и ефективна учебна среда. Поради това се препоръчва разширяване на индустриалните партньори на професионалните училища, съчетано със схема, която мотивира водещите компании на пазара да приемат ученици и да предоставят висококачествени възможности за обучение.

Друг аспект, който трябва да се развие в този смисъл е гарантирането на качеството на работодателите, които осигуряват практика за учениците. Важно е всички работодатели да дават висококачествени практически задачи и да осигуряват достъп до подходящо оборудване с цел създаване на ефективна учебна среда.

3. НЕОБХОДИМОСТ ОТ РАЗВИВАНЕ НА МЕКИ УМЕНИЯ ЗА ПО-ДОБРА ПРИГОДНОСТ ЗА ЗАЕТОСТ, А СЪЩО И ЗА ПО-ДОБРА ИНТЕГРАЦИЯ В УЧИЛИЩНАТА СРЕДА.

Неформалното образование, ученето, основано на опита, и работата по проекти са много ефективни начини за развиване на меките умения на младите хора, както и за осъзнаване на собствените им компетентности. Меките умения стават все по-важни за работодателите, поради което предложението е да се включат такива модули в училищните учебни програми и/или да се инициира сътрудничество между училищата и НПО експерти в горепосочените области.

4. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ИЗГРАЖДАНЕ НА ОБЩНОСТИ/ НАСТАВНИЧЕСТВО ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РАННОТО ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ.

Увеличава се броят на наставническите програми в рамките на училищата. Тези програми не само развиват знания и умения, но и създават дълготрайна, подкрепяща общност от връстници. Въпреки това, дори и програмите, насочени към маргинализираните младежи, имат за цел да подкрепят предимно талантиливи студенти. Маргинализираните млади хора, които биха имали нужда от подкрепа, за да не напуснат образованието и да останат достатъчно дълго в училище, обикновено остават извън схемите за наставничество. Тъй като училищата често са затруднени по отношение на преодоляване на собствените си предизвикателства, маргинализираните ученици са изправени пред риск от ранно напускане на училище и слаби академични резултати – това е проблем, който програмите за насочено наставничество биха могли ефективно да предотвратят.

5. НЕОБХОДИМОСТ ОТ ДОСТЪП ДО НАСТАВНИЧЕСТВО И МРЕЖА ОТ УСЛУГИ ЗА ПРОТИВОПОСТАВЯНЕ НА МНОЖЕСТВО ФАКТОРИ, КОИТО МОГАТ ДА ДОВЕДАТ ДО РАННО ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ.

Въпреки наличието на различни координиращи форуми и системи за ранно предупреждение в Унгария – например система за ранно предупреждение за защита на детето – маргинализираните младежи, които са изправени пред различни предизвикателства, рядко получават адекватна, ефективна и навременна помощ. Схемите за координиране трябва да бъдат засилени и заинтересованите страни трябва да бъдат по-добре мотивирани да управляват системи, които са в състояние да откриват проблеми на ранен етап и да предоставят междусекторни услуги между образованието, социалните услуги, работата с младежите и др.

ИСПАНИЯ

Въз основа на своя проектен опит, FSG подготви следните препоръки:

1. ТРЯБВА ДА СЕ ПРЕДПРИЕМЕ ПЕРСОНАЛИЗИРАН, НО В СЪЩОТО ВРЕМЕ ХОЛИСТИЧЕН ПОДХОД.

Предвид многообразието на ромските младежи и техните различни житейски ситуации, основен фактор за успех е използването на персонализиран и холистичен подход, който включва интегрирана визия за всички части от живота на човека, като се вземат предвид всички променливи и участници, които могат да бъдат включени в процеса на насърчаване на равния достъп и успеха в областта на образованието и заетостта. Този подход води до необходимостта да се вземе предвид средата на лицето, както по отношение на участниците (включително семейната среда, общността и по-широкият контекст, в който те могат да се окажат), така и по отношение на различните области (надхвърлящи образованието и наемането на работа).

Този подход трябва да се превърне в персонализирана **пътека**, която, като се вземат предвид уникалните обстоятелства на лицето като отправна точка, включва цялостна интервенция, обхващаща различни видове действия, адаптирани спрямо потребностите на всеки човек (включително предоставяне на информация, подкрепа, индивидуално и групово ориентиране, развитие на умения, професионално образование и обучение, посредничество при намиране на работа и намиране на работници за свободни работни места, подкрепа в процесите на самостоятелна заетост и участие в други области на социално включване и включване на пазара на труда). Действията, свързани с лична и емоционална подкрепа, се оказват наистина необходими.

Този холистичен подход също предполага разглеждане и, когато е уместно, участие на всички участници в засегнатите области като образованието (образователни центрове, включително училищното ръководство, но също така и учители и други включени специалисти), семейството, заетостта (компаниите). Сътрудничеството с тези участници се оказва от съществено значение за успеха и може да включва действия, свързани с повишаване на осведомеността, подкрепа и оценка, обучение, разработване на съвместни инициативи във връзка с професионалното обучение/заетост и др.

Уместно би било също така да се разработят допълващи действия, свързани с повишаване на осведомеността, политическо застъпничество, картографиране и диагностика, публикации. И накрая, тази холистична перспектива включва и разглеждане на дискриминацията, на която е подложено ромското население, която се оказва структурен компонент.

2. ТРЯБВА ДА СЕ ОСЪЩЕСТВИ ПРОЦЕС НА АДАПТИРАНЕ КЪМ ПРОДЪЛЖАВАЩАТА ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦИЯ.

Бързата цифрова трансформация през последните години разкрива нови възможности, но също така води до много рискове и несигурност за най-

уязвимите групи, които задълбочават съществуващото цифрово разделение в условия на достъп до и използване на цифрови инструменти и цифрови умения. Тази тема става още по-актуална с Ковид пандемията, която прехвърли значителна част от дейностите в дигиталната сфера.

Що се отнася до заетостта, технологиите значително трансформират пазара на труда: появяват се нови професии със силен дигитален компонент и много от професиите, които предлагат най-големи възможности за заетост на хора от уязвими групи (дори по-традиционните позиции), започват да изискват повече технологични профили. Освен това компаниите все повече използват дигитални канали и инструменти за намиране и привличане на таланти, а нарастващото използване на дистанционна работа изисква притежаването на съответните дигитални умения и инструменти (като компютър или интернет връзка). В областта на образованието и обучението пандемията, дигитализираният свят и все по-често срещаното онлайн образование оказват влияние върху равния достъп до образование, продължаващото образование, академичния успех и развитието на умения (напр. поради липсата на компютърно оборудване и трудности по отношение на цифровите умения).

Ето защо считаме за изключително важно да вземем предвид тази реалност и да предприемем необходимите промени, които могат да се отнасят до различни нива:

- повишаване на осведомеността и обучение на професионалистите, работещи с целевите групи, така че те да разбират въздействието на цифровата трансформация (включително нейните възможности и предизвикателства) и да имат необходимите умения да се адаптират към нея;
- адаптиране на методологиите, процесите и инструментите, използвани за тази цифрова трансформация;
- подобряване на дигиталните знания и умения на целевата група във връзка със сферите на обучение и заетост чрез инициативи като обучение и наставничество (напр. относно съответните дигитални инструменти и умения; дигитални умения, свързани със специфични професии, както нови, така и традиционни). Тези дейности могат да бъдат допълнени с подобряване на основните дигитални компетентности извън горепосочените области, за да се даде възможност на целевите групи да бъдат напълно независими в един цифровизиран свят (напр. по отношение на достъпа до основни обществени услуги);
- идентифициране и насърчаване на достъпа до професии, свързани с технологичната сфера;
- насърчаване на достъпа до цифрови устройства и инструменти (като мрежова връзка), по-специално за лицата в ситуации на по-голяма уязвимост.

3. ПЕРСПЕКТИВАТА НА ПОЛА ТРЯБВА ДА БЪДЕ ВКЛЮЧЕНА В ИНТЕРВЕНЦИИТЕ.

Въпреки постигнатия напредък ромските жени (и по-специално младите момичета) все още са изправени пред ситуация, белязана от голямо неравенство и уязвимост, както по отношение на техните връстници мъже, така и спрямо неромски жени. Те се сблъскват с допълнителни бариери (особено тези с определени профили) във всички области, включително по отношение на равния достъп до образование и заетост. Решаването на този въпрос е от ключово значение не само защото се касае за равни права, но и защото опитът показва, че достъпът на ромските жени до образованието и пазара на труда е не просто полезен за тях, но и със силен трансформиращ ефект върху тяхната общност, бидейки един от факторите с най-голямо въздействие по отношение на равенството между половете и капацитета за трансформиране на структурните условия на бедност и дискриминация, засягащи ромската общност.

Поради това от решаващо значение е перспективата на пола да бъде включена във всички действия чрез:

- насърчаване и гарантиране на участието на ромските жени в предприетите инициативи (напр. разработване на дейности за повишаване на осведомеността, насочени към ромските жени, но също и към общността като цяло; въвеждане на известна степен на гъвкавост, за да се улесни участието);
- гарантиране, че инициативите за насърчаване на равен достъп и успех в областта на образованието и заетостта обръщат специално внимание на специфичното положение на ромските жени и, когато е необходимо, се правят необходимите промени. В някои случаи може да е уместно да се разработят инициативи/интервенции, насочени специално към ромските жени (по-специално към тези в най-уязвимо положение).
- разработване на конкретни стратегии и положителни действия за коригиране на неравенствата и за разрушаване на съществуващите стереотипи по отношение на пола (напр. идентифициране и насърчаване на тези обучения и/или професии, които нарушават традиционните роли на пола и предлагат образование/ работа отвъд традиционните „мъжки“ и „женски“ сектори).

Женските модели за подражание, които могат да служат като вдъхновение за други жени, както и пространствата за участие на жените и включването на междусекторна перспектива, се оказват ефективни.

4. ОБРАЗОВАНИЕТО ТРЯБВА ДА БЪДЕ СВЪРЗАНО СЪС ЗАЕТОСТТА.

Опитът показва значението на свързването на образованието със заетостта. Определяща е ролята на началното ниво на квалификация и образование за достъпа до заетост (особено по-качествена такава). Второ, важно е действията по обучение да се адаптират спрямо реалните потребности на пазара и перспективите за заетост.

От ключово значение е да се разработят пътеки, които са интегрирани, от

образованието до заетостта и интервенциите, действащи като мостове към обучението и заетостта. В допълнение, проучването на пазара и откриването на възможности са решаващи фактори. В този смисъл трябва да се подчертае значението на сътрудничеството и посредничеството с фирмите, което допринася за улесняване на достъпа до пазара на труда.

Други варианти, които се оказват успешни, са програмите за дуално обучение, както и по-интензивните специализирани обучения, които включват компаниите като активни участници в процеса.

И накрая, препоръката, касаеща и четирите държави-партньори в проекта, е свързана със средствата, необходими за висококачествено и дългосрочно въздействие в конкретната област: трябва да се планират и осигурят източници на финансиране, които да позволяват оптимални условия и стабилност на интервенциите. Справянето със сложни ситуации и постигането на структурни промени изисква траен и интегриран подход. Следователно, за да сме сигурни, че интервенциите могат да постигнат планирания успех и въздействие, е от решаващо значение да се гарантира, че те могат да бъдат разработени при оптимални условия и поддържани във времето (което в допълнение позволява необходимата гъвкавост за въвеждане на промени и иновации, надграждащи съществуващия опит). В този смисъл от основно значение е наличието на финансиране, което позволява интервенции, базирани на дългосрочен, широкомащабен и интегриран подход (напр. използване на дългосрочни интегрирани персонализирани пътища).